

Rafiq Səfərov,
Milli Arxiv İdarəsinin Sənədlərin
nəşri və istifadəsi şöbəsinin baş məsləhətçisi

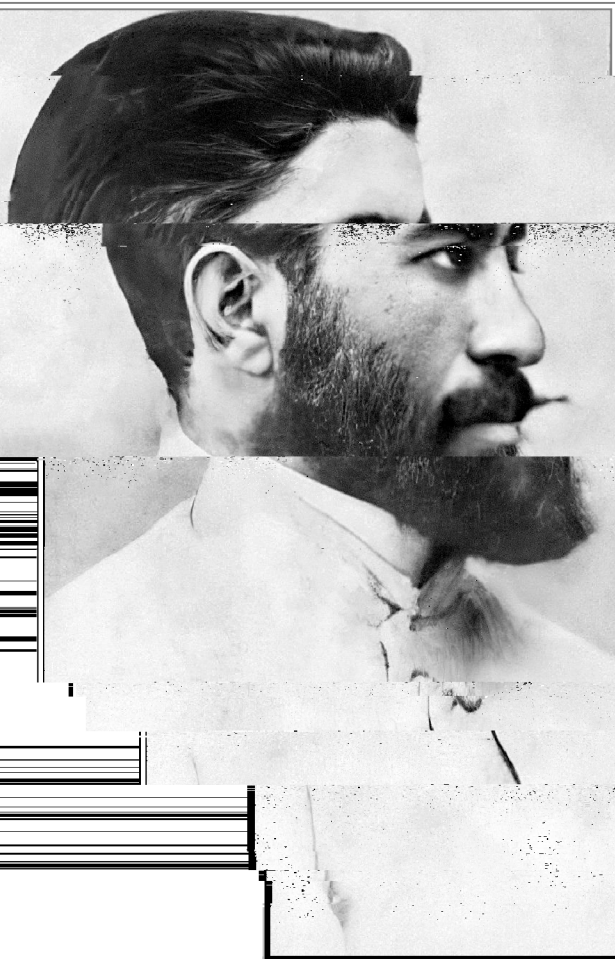
ki Laçın rayonunda) dünyaya göz açıb. Xosrov bəy Sultanov Yelizavetpol kişi gimnaziyasında təhsil almışdı. Onun Yelizavetpol kişi gimnaziya-

mizlənməsində və həmin bölgələrdə əmin-amanlığın yaradılmasında Xosrov bəy və onun qardaşı Sultanov bəyin müstəsna xidmətləri olmuşdur. Xatırla-

zalarının general-qubernatoru təyin edildi. Lakin Azərbaycan hökumətinin Qarabağ general-qubernatorluğunun təsis edilməsi haqqında qəbul etdiyi qə-

28 may 1918-ci ildə Tiflisdə keçmiş Qafqaz Cənubunun sarayında Azərbaycanın Müstəqil Dövlət elan edilməsi haqqında qərar qəbul edildi. Müsəlman Şərqi ilk dəfə olaraq Azərbaycan ərazisində demokratik dövlət olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yaradıldı. Azərbaycanı Müstəqil Dövlət elan etmiş İstiqlal Bəyannaməsini imzalamış

Tarixdə iz qoyanlar: Azərbaycanın ilk hərbi naziri - Ermanilər Avronada da ona narsı təbliğat aparırdılar...

sında təhsil aldığı təsdiq edən bəzi arxiv sənədləri Azərbaycan Respublikası Dövlət Tarix Arxivinin 1019 "Yelizavetpol kişi gimnaziyası" fondunda qayğı ilə qorunub saxlanılır.

Xosrov bəy Sultanov Yelizavetpol kişi gimnaziyasını bitirdikdən sonra Odessadakı Novorossiysk Universitetinin tibb fakültəsinə daxil olmuş və 1903-cü ildə həmin univer-

siyətini həyata keçirməyə başlamışdır. Cavanşir, Cəbrayıl, Şuşa qəzalarında erməni-daşnak quldur dəstələri tərəfindən törədilmiş kütləvi qırğınların, vəhşiliklərin, qatilliklərin qarşısını almaq məqsədilə Azərbaycan

Ermanistan hökuməti tərəfindən narazılıqla qarşılandı. Buna cavab olaraq 1919-cu il iyunun 18-də Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi Azərbaycan hökumətinin Qarabağdakı fəaliyyətinə, erməni hökumətinin müdaxiləsinin yolverilməz olduğunu bildiren təcili diplomatik məlumatı Azərbaycan Ermənistanıdakı diplomatik nümayəndəsi M.X. Kişiyə ünvanladı. Həm

Ermanilərin Avronada da ona narsı təbliğat aparırdılar...

1918-ci ilin yayından başlayaraq Ermənistanın "daşnak hökuməti" Zəngəzur bölgəsində Andronikin, Njdenin, Dronun quldur dəstələri vasitəsilə dövlət səviyyəsində Azərbaycanlılara qarşı soyqırım siyasətini həyata keçirməyə başlamışdır. Cavanşir, Cəbrayıl, Şuşa qəzalarında erməni-daşnak quldur dəstələri tərəfindən törədilmiş kütləvi qırğınların, vəhşiliklərin, qatilliklərin qarşısını almaq məqsədilə Azərbaycan

"Ermanistan" ne bildirin ki 1919-cu il yanvarın 15-də Azərbaycan hökuməti tərəfindən Cavanşir, Şuşa, Cəbrayıl və Zəngəzur qəzalarının müvəqqəti general-qubernatoru təyin edilməsi haqqında qərar qəbul edildi. Həmin qərarla daxili işlər nazirinə tapşırırdı

26 tanınmış ictimai-siyasi xadimdən biri də Xosrov bəy Paşa bəy oğlu Sultanov olub.

1918-ci il mayın 28-də Azərbaycan Milli Şurası

il tarixə qədər icra etdi. Hökumətin nazirlər portfelinin bölüşdürülməsi haqqında 1918-ci il oktyabrın 6-da qəbul etdiyi qərara uyğun olaraq kabi-

netməsi, duğunu lomatik ayrcanin lomatik Təkins-nin tə- elumunna- tətbiqi. hökuməti- i, Sultanov varın 15-də ökumətinin odilmişdir. Azərbaycan- ayılmazz hirs- Susa, Zəngəzur, Cəbrayıl və Cavanşir qəzalarının geherar qubernatoru kimi müttəfiqlərin komandantlığı tərəfindən aprelin 3-də rəsmi olaraq tanınmışdır. Bu səbəbdən erməni hökumətinin Sultanovun fəaliyyətinə və yaxud Azərbaycan qoşun hissələrinin Qarabağda ol-

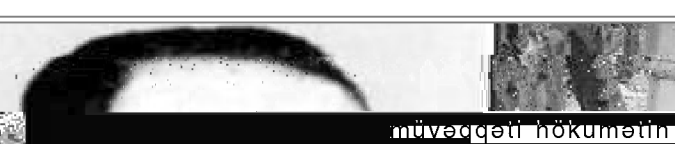
1918-ci ilin yanvarında Rusiyanın mərkəzində hakimiyyəti ələ keçirmiş bolşeviklər tərəfindən Ru-

ter- nədaxili dəyişikliklərdən

haqqında qərar qəbul et- nov F.X.Xoyskinin sədrlik etdiyi II müvəqqəti hökumət kabinetində Əkinçiyə və dövlət əmlakı naziri vəzifəsinə təyin edildi və Xosrov bəy Sultanov hərbiyyə naziri vəzifəsinə təsdiq edildi. O, bu vəzifəni 1918-ci il iyunun 17-dək icra etdi.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin Milli Şurası və Hökuməti 1918-ci il iyunun 16-da Tiflisdən Gəncəyə köçdü. 1918-ci il iyunun 17-də Hökumət tərəfindən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Şurasının ikinci kabinetinin tərkibinin təsdiq edilməsi haqqında qərar qəbul edildi. Hökumət üzvləri arasın-

ecilisi aqaf- Məs- ilmiş fev- et. or- anı olaraq Zaqafqaziya əyminin yaradılmasını qərara aldılar. Zaqafqaziya Seyminə üzv seçilmiş deputatların siyahısında Xosrov bəy Sultanovun adı vardır. Zəngəzur və Qarabağın erməni-daşnak quldur qüvvələrindən tən-

masına dair etirazları Azərbaycan Respublikasının daxili işlərinə müdaxilə kimi qiymətləndirilir və bunun müzakirəsinə yol

vennir. Şuşa rayonunda baş vermiş iğtişaclara gəldikdə isə qeyd edirik ki, qanunvericilik qüvvələrini, gördüyü ciddi tədbirlər nəticəsində nizam-intizam bərpa edilmiş və həyat məcrasına düşmüşdür".

(ardı gələn sayımızda)

carlına ayrılacaq məbləğ haqqında fikirlərini təqdim etsin. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin 29 yanvar 1919-cu il tarixli qərarı ilə Xosrov bəy Paşa bəy oğlu Sultanov Şuşa, Zəngəzur, Cəbrayıl və Cavanşir qə-

siya Müəssisələr Məclisi qovulduqdan sonra Zəngəzurdan Rusiya Müəssisələr Məclisinə seçilmiş deputatlar 1918-ci il iyunun 14-də hakimiyyəti müvəqqəti hökumətin

bu vəzifəni 1918-ci il dekabrın 7-dək icra etdi. **Sonrakı dövrlərdə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Şurasının üçüncü, dördüncü və beşinci kabinetlərinin tərkibində Xosrov bəy Sultanov yer almamış və o, Azərbaycanın Şuşa, Zəngəzur, Cavanşir və Cəbrayıl qəzalarının general-qubernatoru vəzifəsini uğurla icra etmişdir.** Azərbaycan milli azadlıq hərəkatının fəal iştirakçısı, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin dövlət və nazir portfelininin bölmüşdürülməsi haqqında 19 iyun 1918-ci il tarixli qərara uyğun olaraq Xosrov bəy Paşa bəy oğlu Sultanov ikinci hökumətin tərkibində Əkinçilik naziri vəzifəsinə təyin edildi və o, bu vəzifəni 06.10.1918-ci